

SPOMIENKY

JÁN NOSÁL Z PEZINKA, VOJAK ČS. LÉGIÍ V RUSKU

NOSÁL, Ján. Nosál from Pezinok, soldier of the CS Legions in Russia. *Vojenská história*, 4, 23, 2019, pp 151-166, Bratislava.

The published memory of the so called Great War participant introduces chronologically the events he was experiencing since his recruitment to the Army in October 1914 and subsequent secondment to the Russian front. For a brief time, he was reallocated to the Carpathians with his unit (a marching company) and back to the Eastern front in September 1915 where he was taken captive. The author describes the conditions and activity in captivity. He states that with the approaching front, the conditions were changing and in the spring of 1917, they started building the barracks for the wounded for the Red Cross. In 1918, he outlines the events after the return to the active war events day by day, describing the travel through Siberia in the effort to get to the East, to Vladivostok and then back to his homeland in 1920.

Russia. World War I. CS Legions in Russia. Ján Nosál. Memoirs.

Publikovaná spomienka účastníka tzv. Veľkej vojny, Jána Nosála, približuje udalosti, ktoré prežil ako radový vojak od odvedenia do rakúsko-uhorskej armády v októbri 1914, následne na východnom fronte, kde sa r. 1915 dostal do zajatia. Autentická výpoveď o podmienkach v ruskom zajatí a udalostiach má tiež chronologický sled. Spomienka, v podobe stručných poznámok, je zároveň svedectvom, ako sa radoví vojaci – v tomto prípade v pozícii zajatcov „odrezaných od okolitého sveta“, zorientovali vo vojnovom dianí. Udalosti autor začal zapisovať podrobnejšie od jari 1917, keď sa činnosť zajatcov zintenzívnila práve v súvislosti s približovaním sa frontu. Odráža sa v nich sibirská anabáza, a veľkú časť napokon tvoria zápisky späť s dlhou cestou z ruského Ďalekého východu – Vladivostoku späť do vlasti v r. 1920. Spomienka, v snahe zachovať jej autenticitu, je prepísaná podľa originálu v miestnom dobovom pezinskom dialekte, spestrenom tzv. vojenskou hantírkou, ktorú používali vojaci v ruských légiách. Pre lepšiu zrozumiteľnosť sme nejasné či skomolené výrazy uviedli na správnu mieru v poznámkach pod čiarou. Predmetné zápisky nasledujú po základných biografických údajoch, ktoré nám poskytli jeho príbuzní.

Ján Nosál (21. 8. 1893, Pezinok – 17. 12. 1974, Pezinok). Pochádzal z rodiny drobného vinohradníka Jána Nosála a Kataríny Köszegeyovej. Ján Nosál starší zomrel 29. mája 1951 a Katarína Nosálová, rodená Köszegeyová, 4. júla 1950. Mal troch súrodencov – Samuela, Katarínu a Marínu.

Ján Nosál mladší (autor denníka) po vychodení šiestich tried ľudovej školy zostal pomáhať rodičom vo vinohrade a príležitostne pracoval ako brigádnik na železnici. Do vojny bol odvedený v októbri 1914. Po návrate z Veľkej vojny v roku 1920 na železnici získal trvalé zamestnanie ako výhybkár, resp. hradlár. Zároveň pracoval aj vo vlastnom vinohrade, a to aj po jeho začlenení do JRD. Vlastnil aj malú stolársku dielňu. Na železnici pracoval až do januára 1954, keď bol kvôli zdravotnému stavu uznaný za neschopného ďalšej služby a v januári 1955 sa stal dôchodcom.

V roku 1928 (26. 11.) sa oženil s Juditou Sodomovou, pochádzajúcou z Modry – Kráľovej, s ktorou mal troch synov – Jána (ktorý zomrel po pár mesiacoch života), Milana (7. 6. 1931 – 5. 11. 2016), budúceho evanjelického kňaza a Dušana (6. 10. 1935 – 4. 10. 1996).

Bol veľkým pedantom, o čom svedčí aj faktografický štýl zápiskov jeho denníka, ktorý si viedol až do leta 1969. Napriek skutočnosti, že v denníku takmer vôbec nevenuje pozornosť vojnovým záležitostiam, svoju legionársku minulosť si veľmi vážil a okrem iných aktivít sa v roku 1948 zúčastnil v Chomutove trojdňových osláv 30. výročia založenia 9. pešieho pluku Karla Havlíčka Borovského (pluk vznikol v Samare v auguste 1918).

Ján Nosál narodený dňa 21. Augusta roku 1893 v Pezinku, okres Modra, župa Bratislavská, zem Slovensko. Odvedený roku 1914 dňa 4. Októbra v meste Bratislava, narukovaný dňa 26. októbra 1914 k bývalému pluku číslo 72 v Bratislave, v Trnave vycvčen a roku 1914 v mesiaci Decembri odeslán na rusku frontu 3 márs kompaniu¹ do rusko polska² k dedine zvanej „Kočina“.

Z rusko polska za nejaký krátky čas preložený celý pluk do „Karpat“, kde sme chodili sem a tam, až konečne sem sa 31. Marca 1915 vyslobodil a poslali ma do nemocnice na Moravu, do Hodonína, sem mal odmrznuté nohy. Odtiaľ asi za šesť týždňov ma poslali do Videnského Nového mesta³ a za malý krátky čas asi o 30 km ďalej do stanici „Grimenstein“⁴ na čerstvý vzduch. Miesto, čo sem mal ist domu, ja sem išiel dať a prosba⁵ mi ležala v nemocnici v Videnskom Novom Meste, asi za dva týždne ma poslali na hlavnú prehliadku a hneď sem sa dostal do Bratislavy do špitálskej kasárni⁶ ku svému pluku.

Potom sem bol poslaný do Pálfi kasární⁷, dostám⁸ sem dva týždne dovolenej. Po dovolenej hneď zase nové šaty a behom 4 dní sme išli znovu na front, sme sa pohybovali okolo „Zlatej Lipi“ a mestečka „Sokolov“⁹, kde nás rusi rozprášili a 11. septembra 1915 u dediny Berezavice zajali, odehnali do „Kijeva“ a potom [do] tak zvanej „Darnici“¹⁰ dobre to sídlo zajatých. Za nejakých päť dní vybrali asi 200 mužov a poslali do Jekaterinoslavskej gubernie¹¹ na jedno komando¹². Neďaleko boli nemecké kolónie a kozacké dediny. Roboty sme nemali žiadnej, jedlo by bolo zbavýlo¹³, ale zato sme nepostavali, keď sme chceli fajčiť a piť sladký čaj. Sme sa bavili pletením košú, pruta¹⁴ bolo dosť, celé hony, neskoro sme ani to nesmeli, lebo sa chodilo k tým nemcom a to rusi nechceli, na tých mali rešpekt¹⁵. Asi

¹ 3. pochodová rota.

² Ruského Poľska.

³ Nachádzajúceho sa na juh od Viedne.

⁴ Grimstein, obec v Dolnom Rakúsku.

⁵ Žiadosť.

⁶ Špitálska kasáreň. Išlo o kasáreň na Špitálskej ulici (v priestore uličnej čiar Rajskej ulice až po Markušovu). Počas obliehania mesta napoleonskými vojskami tu bol vojenský špitál, v roku 1849 ruský lazaret. Za Rakúsko-Uhorska bola kasárňou cis. a kráľ. spoločnej armády. Za 1. ČSR sa nazývala Svätoplukova kasáreň. R. 1973 bola budova asanovaná. Pozri: VYČÍSLÍK, A. *Vojenské pamiatky Bratislavy*. Bratislava : Obzor, 1974, s. 64.

⁷ V priestore Pálfiovského kaštieľa (ďalej postaviť Pavol Pálfi r. 1630) na Palisádach. Od r. 1870 boli budovy paláca používané ako delostrelecká kasáreň. Pozri tamže.

⁸ Preklep, má byť dostal.

⁹ Správne Sokolovo.

¹⁰ V začiatkoch 1. svetovej vojny vznikla blízko Kyjeva uprostred borovicového lesa „Darnica“, ohradená zo všetkých strán ostnatým drôtom ako prestupná stanica pre väčšinu vojakov zajatých cárskymi vojskami. Bol najznámejším a najhorším zajateckým táborom na území Ruska; ležal v Černigovskej gubernii, oficiálny názov: Kijevskij izolacionno-propustnoj punkt dlja plemennych. V r. 1915 mal 25 stanov, administratívnu budovu a drevenú kuchyňu.

¹¹ Jekaterinoslavská gubernia, jedna z významných gubernií (1803 – 1925), vznikla vyčlenením z Novoruskej gubernie Ruského impéria, rozprestierajúca sa v juhovýchodnej časti Ukrajiny v povodí rieky Dnepr, vtedy s hlavným mestom Jekaterinoslav, za čias socializmu Dnepropetrovsk, od r. 2016 Dnipro.

¹² Rozumej veliteľstvo.

¹³ Rozumej: dalo sa jesť.

¹⁴ Prútie.

¹⁵ Rozumej: pred nimi mali rešpekt.

za mesiac odišlo 100 mužů do uhelných baní na práci, ostatných v krátkem čase sebraly a hnaly blíž frontu, po cestě nás v jedné dedine zastavily, tam sme stály aspon týden, tak sa nás nazbírало asi 1000 a potom nás asi týden čítaly¹⁶. Keď nás očítali, vhnaly nás do jedného dvora a tam to začalo. Kerý mal sivý mantl¹⁷ ten mu vyzlékly a daly mu ruský kabát takzvaný „pinčák“, potom sa fasovaly rukavice a teplé onučky¹⁸. To sme už vedeli že ideme na dekunky¹⁹, do tej dobrej roboty.

Minaš²⁰ bola jako pre psa, o hrachové zrnko sme tahaly losa²¹, kdo si može vzat. Tak bola polévka hustá, chleba bolo málo aj ten bol špatný, mohel sneho robyť knedle. Vši sme mali jako maku. Za nejaký čas sme odešly na ti jejich zvané „Okopi“²² do Minskej gubernije²³. Sme sa vezli vlakem asi týden ve dne v noci, jest mal ten, kdo ukradel a peniaze ostaly vojakom, kerý nás hnaly. Došly sme na místo, ubytovaly nás do tých jejich zemlanek, v jedné [boli]chorí. [Do] dedini nebolo daleko, čo sme mali robyť jako²⁴ si políhat a odpočinut, ale jak nás to překvapilo, keď sme pod strechu, pod keru sme ležaly, videly hvězdičky svítit. Kachle byly jedni na celý barák, okolo toho si posedali vojaci a teplo nemohlo ist nikam, tak nám bolo zimnější jako venku. Na druhý den sme išly fasovat inštrment lopati, čakane, pili, sekery, štangle²⁵ a hned do roboty. Zadelily nás mezi cibylu²⁶, ale bolo moc snehu a zima, nám se nechtelo robyť, tak nás musely nahanat a byt²⁷, aby sme robyly. Cibylom sme robyli zle, byly tam same mladé děvčence.

Netrvalo to dlho a nás zajatých odehnaly přech z dekunku²⁸, hned sme inštrment²⁹ odovzdaly a čakali, čo bude s nami dál. Roztrhaly sme si boty, asi 200 mužů, ostatny se spravly nemocný a tak sme sa dostaly z tých slávných baráku ven. V dedine, kde sme byly na kvartýři³⁰, nám nebolo špatno, nemaly sme žádné roboty, len čo sme chodily do kuchyne na žradlo³¹. Nás potom nazvaly boši komando a maly sme sa prec³² celu zimu dobre. Pominula tá velká zima, dali nám každému boty a nejaké prádlo a zas sme išly na ty slávne dekunky, ale už sme byly sami, už nebolo medzi nami cibylu³³. Ale jak sme byly na svoju past,³⁴ přech celý den nebolo inše počut len rabotaj a rabotaj, zato kerý mohol sa dekovat³⁵, šak sa aj skoval, lebo sa nám robyť nechtelo za tu trochu polévky, čo dávaly, ale nebolo pomoci, čo sme zmeškaly, tak sme musely doháňat, nikde nás nenechaly dlho, jak už sme vedely, kde maju cibuly, zemáky a nejaké maso, už nás hnaly přech, naráz sa stalo jak sme večeraly, že došly k nám ty cibylu z dediny hledat zemáky a prasatá, ale nanašly ništ.

Tu k nám přišel jeden voják a hovorí, že by potreboval přech jedného cibyla na stanici 20 mužů, že kerý by chtely íst, hned sme sa hlásili slováci, poláci aj maďari a už sa mazalo³⁶ na tu stanicu. No nám sa to hned zalubylo, lebo tu byly velké skladišťa, čo člověk chtel tu

¹⁶ Zratúvali.

¹⁷ Mantel – kabát.

¹⁸ Onuce – kus látky na ovínutie dolnej časti nohy, chodidla, do obuvi, slúžili miesto ponožiek a chránili tak nohy hlavne pred mrazom.

¹⁹ Ukryty.

²⁰ Jedlo, strava.

²¹ Sme losovali.

²² Okopy – názov miestnej časti v Bielorusku; okop – umelá priekopa v teréne slúžiaca ako kryt na strelbu, pozorovanie a pod.

²³ Minská gubernia v r. 1793 – 1921 v Bielorusku.

²⁴ Než.

²⁵ Kovové tyče.

²⁶ Civilov.

²⁷ Biť.

²⁸ Ukryt.

²⁹ Pracovné náradie.

³⁰ V ubytovni.

³¹ Hovorový výraz pre jedlo.

³² Predsa.

³³ Civilov.

³⁴ Odkázani sami na seba.

³⁵ Ukryť.

³⁶ Utekalo.

bolo všetkého a to sme mi práve potrebovaly. Len prvé dne sme na to nemaly času si všetko omrkať³⁷, lebo jak sme tam došly, cibyl³⁸ nám hovorí, čo budeme robyť, ale sa nás nepýtal jestli sme jedly, ale nie, len tež kričal nada rabotat³⁹. Tak to išlo ale jeden týden, potom sa to obrátilo, aj pre nás nebolo žiadnej roboty a 15 kopejek denne sme dostali, jestly sme robyly [a]lebo nie. To nám trvalo celé leto a nám sa to lúbilo, každý sme už vypadaly dobre, tak že sa nám u roty aj čudovaly, jak dobre vypadame, každý bol dobre oblečený a mal aj nejaké kopejky ve vačku. U roty sme neboly dlho, lebo sme išly zas s jedným cibylem kopat studnu a kupelnu robyť pre vojisko, to sme zas robyly celú zimu.

Na jaro 1917 roku išla naša rota bližej frontu robyť pre Červený kríž baraky pre ranených vojaku. Špatno by nebolo bývalo aj tam, keby bol bývaj pokoj, ale nemec lítal v eroplánoch, ve dne v noci a jak nejde⁴⁰ videl 4 vojaku už po nich strílal, nehledel jestly sú to rusi alebo zajatí. Chlapi ostávaly nemocní jeden za druhým, takže za mesiac nás odešlo nejakých 70 do nemocnice do Pruska, ja sem bol mezi nima též nemocný na cinku⁴¹. Našemu kapitánovy se to nelubylo ale si nemohol pomoct, velice se bál že všetkých chlapu uzná doktor nemocných, že on bude muset íst na frontu a tej sa velice bál. A tam to ešte horšie jako na fronte bolo, mi čo sme išly na stanicu nemocní, nám zabyl[o] troch chlapu. Asi za púl dna došel vlak Červený kríž a ten nás zebrať a odvezel až do Moskvy do Nikolajevských kasárny, kde bola nemocnica pre samich zajatich. Každý den dovezly 3 alebo 4 vlaky, tam ich obraly, kerý mal čo dobré mu zebrať a zas ho poslaly dál. Ja sem v Moskve bol asi jeden mesiac, ale keď mi nemohli pomoct, sem si povídal, že idem preč, lebo sem mislel, že pujdem na druhý svet jak to vypadalo se mnu. Do nemocnice sem došel s jednu palicu a za týden sem potreboval dve.

Konečne došel sanitarský vlak a nás sebral a odvezel nás do dediny „Melekes“ do Simbirskej gubernije⁴². Tam byly asi 4 pivovare, tam došly za mnu známy ze Šenkvic: Šikula a Švarc, který mi potom nosily nejaké kopejky, lebo tam byly na robote v tých pivovarech, tak sa mali dobre. V Melekesi sem preležal asi dva mesace až sem bol zdravý. Ja sem počítal, že nás nechajú tam na robote s tyma druhým, ale ma to ošálylo⁴³ velice. Z nemocnice nás zebrať a odvezly do ujezdneho mestečka⁴⁴ menem „Stavropol“⁴⁵ do Samarskej gubernie⁴⁶ velmi vzdalené od železnice. A za to reka „Volga“ tekla pri samem mestečku, tam nás dali do turmi-areštu⁴⁷ asi 250 chlapu a hned vartu⁴⁸ k nám, aby sme nemohly ist ven. Tam sme sa naučily aj žebrat, jak se který dostal na ulicu, tak už išel po dedinách pýtat chleba, takže bol venku aj tri dni, dokát⁴⁹ nedonesel aspon 10 alebo 15 kilo chleba. V tej turme⁵⁰ sem bol celkom asi 11 mesiacu, tak že nás to aj mrzlo⁵¹ to ležány, málo sme robyly, tak sme aj málo jedly. Potom nás odtal odvezly do „Samare“⁵² a nás to nekerých⁵³ hnevalo, tak sme išly do

³⁷ Bližšie zmapovať, resp. preskúmať.

³⁸ Civil.

³⁹ Treba pracovať.

⁴⁰ Niekde.

⁴¹ Zákál očí.

⁴² Názov jednej z ruských gubernií v r. 1796 – 1924, centrom Simborsk – mesto na rieke Volge, v r. 1924 premenovaná na Ulianovskú guberniu, a mesto dostalo názov Ulianovsk (do r. 1992).

⁴³ Oklamalo.

⁴⁴ Mesto gubernie.

⁴⁵ Mesto leží na juhu Ruskej federácie – v Severokaukazskom federálnom okruhu, v Stavropolskej vysočine v Predkaukazsku; centrum Stavropolského kraja. Počas občianskej vojny (centrum Stavropolskej gubernie) tu prebiehali boje a bolo viackrát dobyté červenou armádou. V r. 1935 – 1943 mesto nieslo názov Vorosilovsk.

⁴⁶ Zrejme preklep, správne by mala byť uvedená Stavropolská gubernia.

⁴⁷ Žalára.

⁴⁸ Stráž.

⁴⁹ Pokiaľ.

⁵⁰ Vyhnanstvo.

⁵¹ Správne mrzelo.

⁵² Správne Samary, mesto leží na východe európskej časti Ruskej federácie, na ľavom brehu rieky Volgy, obklopené Žigulskými horami od r. 1935 – 1991 nieslo názov Kujbyšev (pomenovanie podľa Valeriána Kujbyševa, popredného miestneho komunistického funkcionára), dnes opäť Samara. V čase 2. sv. vojny tu sídlilo vedenie komunistic. strany a veľvyslanectvá.

⁵³ Niektorých.

našeho vojska ku dňu 5. Septembra 1918 roku, po obede sme dostali prázdný vagon ve vlaku a hned sme sa tam aj stehovali. Na druhý den zas došli nejaký k nám, tak nás bol hned plný vagon.

Za pár dní sme mali ísť do Simbirska⁵⁴, lebo už to smrdelo⁵⁵, ale sme nešli, lebo už ho dobyli rusi. Nás potom poslali celú rotu do muničnej továrny do „Ivaščenkovo“ a odtiaľ se vyvážela munícia do ruska každý den aspon 4 vlaky. Za krátky čas sme musely utekat, lebo to už smrdelo na všetky strani, ale jaká pomoc⁵⁶, držat sa muselo, keď sme vojaci. Naša rota potom odešla do „Jekaterinburgu“⁵⁷, tam sme boli krátky čas a zas zpátky do mesta „Ufa“⁵⁸, tam sme držaly službu na mostoch, na stanici a po meste, vydržaly sme tam až do posledku aj sme tam skoro ostaly na čisto⁵⁹. V Ufe sme odbavyly Vanoce, behaly sme po stanici sem a tam čo sme nemohly najst náš vlak, lebo do služby sme išly z jednej gymnázie, kde sme boli na kvartýry, za šest dní sa to všetko zmenilo. Keď sme už našly náš vůz, kde byly naše veci, bolo tam počut nejaké ženské hlasi, sme si myslely že to není náš vůz, ale potom na nás volali naši kamarady, že tam máme našu bagáž, aby sme len išly do vagona. Vejdeme do vagona, to bola podívaná, v každém kúte niečo kričalo, samé ženy a deti, no my v prvem rade hledaly sme naše veci, jestly sú v poriadku. Tak sme sa potom motaly asi dva mesiace po vagonoch, hned služba tam a na druhý den zas inde, nijaký život. Konečně 3. Marca 1919 sme vyšly z mesta „Čejlabinska“⁶⁰ a 5.marca sme došli do dediny „Šumická“, kde stál 9ty pluk, ke kterému sme byly přidelený. Ja sem se dostál k prvej rote kapitána Brezina. V kasárnach sme staly asi jeden mesiac a zas zpátky do vagonu a 11. aprila 1919 sme sa pohly vlakem ze „Šumichu“, aby sme skušovaly tu Sibirskú dráhu⁶¹.

13.4. o 11 hod sme došli do stanica Petro Pavlovsk⁶² a večer sa išlo preč.

14.4 na obed sme došli do stanice Bulaevo a tam sme staly pet dní.

19.4. ráno sme vyšly z Bulaeva a 20.4. sme prišli do stanice Tatarskaja.

21.4. ráno sme vyšly z Tatarskej, na obed sme došli do stanice Barabínska, okolo 10 hod. sa vyšlo večer, sa došlo do stanice Čulimska, stálo sa den.

23.4. ráno sa vyšlo z Čulimska, pred obedom sme došli do Novo Nikolajevska⁶³, večer sme prišli do stanice Bolotnaja, tu sme stály do pul noci.

⁵⁴ Ruské mesto na rieke Volga v Simbirskej gubernii, od r. 1924 nieslo názov Ulianovsk (narodil sa tu V. I. Ulianov Lenin – ruský revolucionár, politik a teoretik, ale aj Alexander Kornilov – druhý predseda ruskej dočasnej vlády v r. 1917), od r. 1992 opäť Simbirsk, v obč. vojne centrum protibolševických síl.

⁵⁵ Prenesený význam – bolo cítiť napätie.

⁵⁶ Vo význame: ale čo sa dalo robiť?!

⁵⁷ Mesto v severozápadnej časti Uralu, v Sverdlovskej oblasti. V Jekaterinburgu sídlilo velenie uralského frontu, neskôr Jekaterinburská skupina sibírskej armády. (V júli 1918 tu bola zavraždená posledná cárska rodina; z rodu Romanovcov – Mikuláša II.) Čs. legionári v bojoch proti bolševikom postupne ovládli celý Stredný a Južný Ural. Pôsobili tu až do jari 1919. Mesto v r. 1924 – 1992 mesto nieslo názov Sverdlovsk. Vtedajšie boje legionárov v meste dnes pripomína v meste jeden z najkrajších pamätníkov čs. legionárov v Rusku – pamätník v tvare štátneho znaku, čiernej farby, s menami vyrytými zlatými písmenami.

⁵⁸ Na Urale – centrum Baškirska.

⁵⁹ Natrvalo.

⁶⁰ Čelabinsk, mesto na východných svahoch Uralu; Počas ruskej občianskej vojny sa 14. – 17. mája 1918 odohral na železničnej stanici krvavý incident, v dôsledku toho, že bolševická vláda začala prednostne prepravovať na západ zajatcov Centrálnych mocností a znemožňovať čs. transporty smerujúce z frontu smerom na východ. Bezprostredným podnetom incidentu bolo ťažké zranenie jedného legionára maďarským zajatcom z okoloidúceho vlaku, ktorého legionári následne usmrtili. Sovieti potom uväznili niekoľkých československých politikov zdržiavajúcich sa v Moskve a légie sa následne rozhodli, že si vynúť prejazd cez Sibír silou a dostali sa do vojny s bolševickou červenou armádou, pričom obsadili magistrálu od Povolžia až po Tichý oceán.

⁶¹ Myslí sa Transsibírska magistrála.

⁶² Petropavlovsk – mesto leží na juhovýchodnom pobreží Kamčatského polostrova.

⁶³ Ruské mesto na rieke Ob, v juhovýchodnej časti Západosibírskej roviny (od r. 1925 Novosibirsk).

24.4. v noci sme vyšli z Bolotnej, ráno sme už videly zhoretu a pobúranú stanicu Tajga, o 11 hod sme vyšli z Tajgi, okolo 4 hod. po obede sme prišli do stanice Marinsk⁶⁴.

25.4. sme prišli o 2 hod. do stanice Burgatova. 26.4. večer sme vyšli ze stanice Bugatrovo⁶⁵.

27.4. v noci sme prišli do stanice Černogorskaja, 28.4. ráno sme vyšli z Černogorskej, na obed sme dorazili do Krasnojarska⁶⁶, tu sme odebraly garnizonnú⁶⁷ službu na pár dní, tu teče hrubá⁶⁸ rieka zvaná „Jenisej⁶⁹“, tu sem se zešiel s Guštafikem Valentem po prvý krát, ktorý ma nepoznal.

15.5. sme v noci odešli z Krasnojarska na výpravu do tajgi, asi 40 verst sme išli vlakem, ráno sme z vlaku visedly a neďaleko stanici sme v dedine „Margensk“ nocovaly.

16.5. 1919 sme vyšli z Margenska a začaly sme bludiť po lesoch a hľadaly sme tí čajky⁷⁰, čo nám nedaly pokoj.

17.5. ráno sme vyšli z dediny, čo sme nocovaly v nej, na obed už bolo počut strílat bolševické čajky, našej rozvedky zably koňa. Po obede sme do tej dediny došli, čo z nej strílaly, menem „Kubinska“, dedinu naši zapálily a išlo sa dál do druhej dediny menem „Zosnovska“ tam sme nocovaly.

18.5. o 6 hod ráno sme vyšli, okolo 4tej hod po obede sa začalo nastupovať na dedinu menem „Michajlovku⁷¹“, odtiaľ sa⁷² vyhnaly a išlo sa späť do „Zosnovskej“, na jeden den odych.

20.5. ráno sa vyšlo a prešlo sa cez dedinu „Michajlovku“ a okolo trech hodín sa došlo do dediny „Kiajsk“⁷³. Na druhý den, to jest 21.5. po obede sa vyšlo z Kiajsku⁷⁴, okolo 4tej hod po obede sme došli do malej dedinky menem „Tulup“, tam sme oddychaly dva dni.

23.5. sme vyšli z Tulupu, neďaleko sme došli k rieke „Maňa⁷⁵“, tekla k dedinke „Neirva“⁷⁶, dál sa nemohlo ísť, za vodu byly mongolské hranice, tak sme sa cez Tulup vrátili späť⁷⁷ do Kiajska⁷⁸ a tam sme ostaly asi 5 dní stáť.

29.5. ráno sa vyšlo z Kiajska a späť cez dedinu Michajlovku⁷⁹ do Zosnovky a tam sa stálo dva dni.

1.6.1919 ráno sa išlo do predku do Kiajska⁸⁰.

⁶⁴ Správne Mariinsk.

⁶⁵ Správne Burgatovo.

⁶⁶ Mesto v povodí rieky Jenisej, založili ho kozáci v 17. st. ako pevnosť pred nájazdmi Tatárov. Nachádza sa na sever od severného cípu Mongolska; dnes sa poníma ako hranica medzi západnou a východnou Sibirou.

⁶⁷ Prevzali službu posádky.

⁶⁸ Dôležitá.

⁶⁹ Je jednou z najvodnatejších ruských riek a dôležitou dopravnou tepnou.

⁷⁰ Gulomety.

⁷¹ Správne Michajlovku.

⁷² Nás.

⁷³ Kijajskoje.

⁷⁴ Z Kijajskoje.

⁷⁵ Mana.

⁷⁶ Narva.

⁷⁷ Naspäť.

⁷⁸ Kijajskoje.

⁷⁹ Správne Michajlovku.

⁸⁰ Kijajskoje.

2.6. sa vyšlo z Kiajska a zpátky do dediny Michaljovky⁸¹, tu sme oddychaly⁸² osem dní.

10.6. o pul noci sa vyšlo z Michaljovky⁸³ pred dedinu Kiajsk⁸⁴, nad Tulupami sa ostalo stát na vrškoch a chodilo sa do služby.

11.6. ja sem onemocnel, na obed sem odešiel do dediny Kiajska⁸⁵ a tam sem ostal na okolodku⁸⁶ ležať asi tri dni.

14.6. sem odešiel z Kiajska⁸⁷, večer sem došiel na plukovný okolodek na stanicu „Kamarčaga“ a hneď večer nás odvezly do Krasnojarska, tam sem bol asi 5 dní.

19.6. ráno sme se štábnym vlakem vyjely z Krasnojarska a 20.6. ráno sme prišli do stanice „Kansk“.

21.6. večer sme vyšly ze stb okolodku⁸⁸ a došli sme rozjezd „Filimonovo“, tam sa stálo celý den.

23.6. sme vyšly z rozjazdu Filimonovo a večer sme prišli do „Kanska“.

24.6. ráno sme sa začaly stehovat do mesta do jednej gymnazie na bolšoj⁸⁹ ulici, hneď sme prebraly garnizionnu službu a mosty cez rieky „Kan“.

18.7. sme išly z Kanska na most do služby asi na 12 dní a zas spátky do Kanska.

7.8. sme boli na rozjazde Filomovo⁹⁰, išly do stanice Bošnakovo⁹¹ a na druhý den spátky do Kanska.

8.8. sme išly do služby na Kan II.

28.8. sme došli zpátky do Kan.

14.9. bola u nás delegácia z vlasti.

16.9. na večer sme z Kanska odešli.

17.9. na ráno sme došli na stanicu „Finskaja“, vzdalená⁹² asi 83 verst⁹³ od Kanska, tam sme zmenili 8. rotu od nášeho pluku.

14.11. nás došiel zameniť 11. pluk na stanicu Finsku, mi sme išly zpátky na Kan II do služby.

26.11. išiel vlakem prez Kansk general Janin.⁹⁴

Nový rok 1920

⁸¹ Michajlovka.

⁸² Oddychovali.

⁸³ Michajlovky.

⁸⁴ Kijajskoje.

⁸⁵ Kijajskoje.

⁸⁶ Ošetrovňa.

⁸⁷ Kijajskoje.

⁸⁸ Štábnej ošetrovne.

⁸⁹ Bolšaja – v preklade Veľká.

⁹⁰ Správne Filimonovo.

⁹¹ Bošnakovo.

⁹² Vzdialená.

⁹³ 92 829 m; versta – stará ruská dĺžková miera, alebo ruská míľa, 1 versta=1 067 m;

⁹⁴ Brigádny generál ozbrojených síl Francúzska, hlavný veliteľ spojeneckých vojsk Dohody na Sibíri.

10.1. bola zrážka na Kane II. Bol to od 10.pluku 1.prapor, vezel na mosty zmenu, jak prišli zpátky, narazily na náš stojací vlak, podporučík Karel Šimunek od 1.roty 9.pluku bol privalený a pred večerem zomrel.

15.1. o 2 hod sa vyšlo z Kanu II a večer sa prišlo do stanice „Iljanska“, ale už bolo pilno⁹⁵, lebo išel vlak za vlakem asi 10 metru.

16.1. v noci sme vyšly ze stanice Iljanskej ale bola rozebraná trať mezi stanicami Iljansku a Ingašu, vyšinul sa od 11.pluku štábný vlak, 4 muži uhorely.

20.1. sme prišli o 11 hod ve dne do stanice „Tajšet“⁹⁶.

21.1. na ráno sme vyšly z Tajšetu a 24.1. sme prišli do stanice „Nižna Udinska“⁹⁷.

25.1. sme vyšly večer z Nižna Udinska⁹⁸ a 26.1. pred pul nocu sme prišli do stanice Tulun.

27.1. ráno sme vyšly z Tulunu, 28.1. po obede sme prišli do stanice „Zima“.

30.1. sme vyšly ze stanice Zima a 31.1.1 sme prišli do stanice „Čeremchovo“⁹⁹, tu sme stály asi jeden mesiac a chodily sme do služby.

21.2. po obede o 5tej hod sme vyšly z Čeremchova a večer sme prišli do stanice „Polovina“, ráno sme vyšly z Poloviny a 22.2. po obede sme prišli do stanice „Innokentenska“, tak asi za den sme odešli na vojenný gorodek¹⁰⁰.

26.2. sa vyšlo z voj.gorodku a došli sme do hrubej¹⁰¹ stanici menem „Irkutsk“¹⁰². V noci sme vyšly a 27.2. večer sme prišli do stanice „Sludenka“¹⁰³.

28.2. sme po obede vyšly zo Sludenka¹⁰⁴ a 29.2. na ráno sme prišli do stanice „Mysovaja“¹⁰⁵, pred večerem sme vyšly a 1.3. ráno sme prišli do stanice „Ilka“- „Divizionnaja“.

4.3. Sme prišli do stanice „Ilka“.

7.3. sme vyšly zo st. Ilka a 8.3. na ráno sme prišli do „Petrovských závodu“.

24.3. po obede sme vyšly a v noci sme prišli do stanice „Chilku“, ráno sme vyšly a 26.3. pre[d] obedem sme prišli do stanice „Mogron“.

29.3. pred večerem sme vyšly z Mogronu a 30.3. pred obedem sme došli do stanice

⁹⁵ Naponáhlo.

⁹⁶ Bol tu vytvorený zadný voj 3. divízie, do ktorého určil každý pluk jeden prapor, v ňom zostal aj nem. 2. prapor. Zadný voj opustil Tajšet 27. 1. In: *Výtah z dějin pěšího pluku 9 Karla Havlíčka Borovského. K 10. výročí bitvy u Buzuluku a k jubilejním slavnostem ve dnech 5. a 6. července 1928*. Most 1928, s. 23

⁹⁷ Nižnyj Udinsk. 29. januára 1920 tu došlo k urputným bojom.

⁹⁸ Nižného Udinska.

⁹⁹ Nachádzali sa tam veľké uhofné doły v Strednej Sibíri.

¹⁰⁰ Vojennyy Gorodek – v preklade Vojenské mestečko – názov stanice.

¹⁰¹ Rozuměj významnej.

¹⁰² Irkutsk – najväčšie mesto v okolí Bajkalu, dôležitá stanica Transsibírskej magistrály. V r. 1918 tu bol zriadený osobitný, tzv. Výchovný tábor pre Slovákov. Vykonávala sa tu tak vojenská, ako aj výchovná činnosť, ktorú zabezpečoval aj takmer tridsaťčlenný inštruktorsko-výchovateľský zbor nižších slovenských dôstojníkov a vyšších poddôstojníkov. Medzi nimi boli napríklad ppor. Vladimír Ballo, práp. Ladislav Bodický, por. Ferdinand Čatloš, por. Igor Daxner, ppor. Pavel Kuna, por. Branislav Manica, por. Michal Širica, kpt. Rudolf Viest a ďalší.

¹⁰³ Sljudanka – leží na juhozápadnom konci Bajkalského jazera, severne od pohoria Chamar – Daban.

¹⁰⁴ Sljudanky.

¹⁰⁵ Mysovaja – prístavné mesto na juhovýchodnom brehu Bajkalu.

„Číta I“¹⁰⁶ a po obede sme prejíždely¹⁰⁷ Čítu II.

31.3. na ráno sme prišli do stanice „Adrianovka“.

1.4. po obede sme vyšli z Adrianovky a 2.4. na ráno o 7 hod sme prišli do stanice „Olovnaja“ a 2.4. na večer sme prišli do stanice „Borzja“.

3.4. sme vyšli z Borzja a 4.4. ráno sme prišli do „Mandžurie“¹⁰⁸, pred obedom sme odešli a večer sme došli do stanice „Chaljar“.

6.4. o 4 hod po obede sme vyšli a večer sme prišli do stanice „Mjenduche“.

7.4. sme vyšli a večer sme prišli do stanice „Buchedu“.

8.4. večer sme vyšli z Buchedu a 9.4. ráno sme došli do „Šalantuj“ a večer sme odešli.

10.4. pred obedom sme prišli do stanice „Cicigar“

17.4. sme vyšli z Cicigaru a 18.4. sme prišli do stanice „Iantuntun“ okolo sú veľké pustaciny¹⁰⁹, tu je aj mnoho divej zvery.

20.4. o 2 hod sme vyšli a pred obedom sme došli do stanice „Anda“.

21.4. ráno sme vyšli a pred večerem sme prišli do stanice „Charbin“.

22.4. o 4 hod ráno sme vyšli a na obed prišli do stanice „Imjampo“, po obede sme vyšli a 23.4. ráno sme prišli do stanice „Chandaochesi“, v noci sme odešli.

24.4. na obed sme prišli do stanice „Mulin“, večer o 11 hod sme odešli.

25.4. ráno sme prišli do stanice „Pogranična“, tu sme stály dva dni.

27.4. pred obedom sme vyšli a došli na stanicu „Grodekovo“, kde sme staly asi 6 dní.

3.5. po obede sme vyšli a večer sme prišli do stanice „Nikolsk-Ussurijsky“¹¹⁰ staly sme tu tri dni.

6.5. ráno sme vyšli a večer sme došli do stanice „Razdolnaja“.

10.5. bol vydaný Japoncum bronevik¹¹¹ „Orlík“ u Chaj.

10.5. po obede sme vyšli a večer sme prišli do stanice „Ugolnaja“, tu je už záliv z mora.

12.5. sme vyšli a večer sme prišli do stanice „Okajanska“.

14.5. pred obedom sme vyšli a na obed sme prišli na prvý riečku¹¹².

19.5. pred obedom sme vyšli z prvej rečky a po obede sme prišli do prístavného mesta „Vladivostok“.

¹⁰⁶ V juhovýchodnej Sibíri, dnes Zabajkalsko.

¹⁰⁷ Prechádzali.

¹⁰⁸ Mandžusko, od r. 1905 patrilo Japonsku.

¹⁰⁹ Pustatiny.

¹¹⁰ Nikoľsk Ussurijskij.

¹¹¹ Obrnený vlak.

¹¹² V preklade Prvá Riečka – názov jednej z častí rozľahlého Vladivostoku. Bol tu zberný tábor, ktorý mali čs. legionári od r. 1918 pod kontrolou.

19.5. na obed odchádzala loď „Grook“¹¹³ a loď „Keemon“¹¹⁴ prišla.

20.5. pred obedem sme odevzdali naše kufri do vagonu, o 5 hod odpoledne odešla loď „Keemon“, 2. mun. pluk.

21.5. na obed odhádzal americký križák „Souke Dakota“¹¹⁵ a pred večerom sa dostávala letná uniforma kanada.

22.5. po obede došla americká loď „Šerman“¹¹⁶, 2. jizd. pluk. Po obede došla anglická loď „Iksion“¹¹⁷, 7. pluk a uderňý prápor.

23.5. po obede odplula loď „Iksion“.

24.5. o 1 hod odpoledne odjíždy americká loď „Šerman“, 2. jizd. pluk¹¹⁸, ženy a naša obozna¹¹⁹, vozatajstvo.

26.5. po obede sme opustily vagony a stehovaly sme sa do kasárni zďalenej asi 6 verst od mesta.

29.5. prišla loď „Edelin“¹²⁰, nakladal sa 10. pluk.

1.6. vyplul z prístavu, v ten den prišla americká loď „Dollár“¹²¹, 8. pluk a 1. jizdný¹²².

5.6. doobeda sme mali lekársku prehliadku a 6.6. sme dostali prápor a bol vyznamenan francuzskym vál. križem¹²³.

8.6. sme sa nákladaly na loď „Protesillaus“¹²⁴, bolo práve pred západem slnka jak sa naša loď pohla z prístavu „Vladivostockého“, po obede jak sme nákladaly, bol špatný čas, hrmelo a pršelo, ale na večer sa málo vyjasnilo.

9.6. ráno sme stávaly, bolo zamračené, vetr, hmla, vlny byly dost velké, na palube nebolo možné obstat, o 7 hod sme snídaly, každý dostal čaj a buchty. Každý bol zvedavý, jak to na tej lody vypadá, ale ponevadž bol velký nával 2600 mužů, že sa člověk nemohl pohnout nikde. Na obed bola bramborová polévka s porciou mása, po obede koncert na palube, za malou chvíli večera guláš, mása málo, celý den zamračené.

10.6. ráno sme stávaly a už bolo vydet na obydvouch stranách kopce „Japonské“. Jak sme dochádzaly na větší vodu, začínalo to s nama hupat, more hrálo, na snídany čaj a buchty a k tomu, každý dva muži jednu maslovu konzervu, na obed polévka barané máso, po obede sme sa bavily jako kerý chtel, večera jak včera, na lavo od nás bylo vydet nějaké kopce, aj jednu loď sme stretly, celý den zamračené, zima a more je rozbúrené, tak že je už dost nemocných na morskou nemoc.

¹¹³ Americká loď Crook.

¹¹⁴ Anglická loď.

¹¹⁵ Správne South Dakota.

¹¹⁶ Správne sa píše Sherman.

¹¹⁷ Správne Ixion.

¹¹⁸ 2. jazdecký pluk.

¹¹⁹ Trén – vojenský zásobovací oddiel.

¹²⁰ Angl. loď Edellyn.

¹²¹ Správne Dollar.

¹²² 1. jazdecký.

¹²³ Orig. „Croix de guerre avec palmes“.

¹²⁴ Správne Protesilaus. Zloženie: 9. pluk, štáb delostrelectva 3. divízie, 3. ľahký delostr. pluk, 3. ťažká divízia, zborový oddiel.

Popis anglickej lodi menom „Protesilaus“: 18 metru široká, 150 metru dlhá, 13 metru vysoká, z toho je 7 metru ponoru. Naloženo 2300 tún uhla, 100 tún spály denne, má 900 tun pitnej vody, má dva šrouby, každý sa otočí za minútu 80 krát, stroje majú silu 5000 koní, plavba z Vladivostoku do Vancouveru čini 4300 anglických míl, denne prejde 320 míl, stavaná v roku 1909, unese 20000 tun. Veliteľ lodi kapitán Donald Mansfeld.

11.6. o 6 tej hod stávame, počasie je jedn[a]ké chladno a zamračené, už nám to zas nastalo jako na vojne, od 6tej hod do pul sedmej sa umívame, potom je snídany, st[r]etly sme lod, počasie sa nezmenilo, zima, vetr, zamračené, more je trocha utýšené, ale nás to húpa.

12.6. o 6 tej hod. stávame, počasie je porad špatné, snídany jak obyčajno, obed bol málo lepši, lebo sme robly bunt¹²⁵, mäso barané a zemiaky očistené. Po obede rozdával „americký strýčko“¹²⁶ podarky čokolád, cigareti a sirky¹²⁷, potom na jedného muža, sa fajčilo sa, každý sa oholil, zas sme dostaly suchary po 5 kusu na jednoho muža, zatim¹²⁸ bola večera zemiaky a gulaš, večer na palube kino a koncert, more je rozbúrené, celý den zamračené.

13.6. v nedelu ráno o 6 hod. stávame, umívat, potom snídany, potom sa na palubu vyvetrat, obed jako obyčajno, do večery sa bavyme, po večery na palube kino a koncert, more rozbúrené.

14.6. stávame jak obyčajne, strava je jednaká, po obede je koncert, celý den je zamračené, hmla a zima, more rozbúrené.

15.6. o 6 hod stávame, strava jak obyčajne, čítame, bavíme sa, večer kino a koncert, je zamračené ale more je tiché. Tu sa nám stratilo celých 24 hodín¹²⁹, máme dvakrát¹³⁰ útery alebo stredu.

16.6. strávame¹³¹ jako jindy, strava je jednaká, dostali sme 4 muži jednu maslovú konzervu a jednu zavareninu, večer kino, more trocha hraje, celý den je zamračené.

17.6. stávame jak obyčajne, chleba nám o pul funta pridaly, aj polévka bola lepšia, fizula¹³² je v nej, celý den pršalo, hmla.

18.6. jak sme stávaly hned ráno nás osvítly slnko a bolo celý den dost slnečko. Strava jak obyčajne, k večeru jasno a vetr.

19.6. v sobotu ráno stávame, bolo trochu jasno, chvílami nejaké mračenka zastýraly slnko, po obede podarky od amerického strýčka, potom lekárska prehlídka, zas na palube koncert. O 4 hod. pobede sme predjely na pravo od nás jednu lod.

20.6. stávame jak obyčajne, strava je jednaká, po obede sme vydely na levo nejaké kopce, celý den zamračené, voda je tichá.

21.6. pondelí ráno sme stávali skoro, mali sme pohon, na svitany sme stály blízko majáku, bola tam jedna veľká lod, tu prišla k nám komisia, trocha sa postálo, za chvílu zas dál, už sme išly mezi kopce a na nich bol sneh, po obed[e] sme sa pakovaly¹³³, každý svoju bagáž

¹²⁵ Hrmot.

¹²⁶ V prenesenom význame Červený kríž.

¹²⁷ Zápalky.

¹²⁸ Potom.

¹²⁹ Posun sa dá vysvetliť rozdielnymi časovými pásmami.

¹³⁰ Preklep, má byť dvakrát.

¹³¹ Preklep – má byť vstávame.

¹³² Fazul'a.

¹³³ Balili sme si veci.

a vinášaly na palubu, zatiaľ bol obed. Po 12 hod. sme došli do prístavu „Vancouver“¹³⁴, hneď sme sa vylodovaly, ale pretože¹³⁵ veľice pršalo, tak sme ostali v jedných magazínoch¹³⁶ na prístave, tu sme dostali od amerického Červeného kríža podarky: pomaranče, cigarety a čokoládu, potom sa išlo pomaly na stanicu, pred večerom sme boli vo vagónoch, každý mal svoje miesto. O 7 hod sme vyšli ze stanici Vancouver¹³⁷, večera bola vo vlaku a znamenitá, guláš, káfe a chlieb, všetko prichystané len posedať a jesť.

22.6. v utorok sme stávaly neskôršie, hneď bolo snídanie, sme sa vezli poraď¹³⁸ medzi kopci a tunely, k obedu zemiaky, párek a káfe, k večeru guláš a káfe. Za 24 hodín sme urazili 508 míľ, takže sme nemohli ísť na prechádzku na stanicu alebo si niečo kúpiť, počasie špatné, prší celý deň, ale nám to nevadí, my sme v suchu.

23.6. ráno sme z tých kopcu vyšli, už je rovina, len také menšie lesy trvajú ďalej. Okolo 10 hod sme prišli do mesta „Edmonton“¹³⁹, tu sme sa išli trochu prejsť do mesta, išla s nama muzika, tak sme prešli v celej paráde mestom, pred obedom sme vyšli a vo vlaku sme dostali lenivku¹⁴⁰, na strelca 9 dolárov a 78 centimov. Na obed mäso, maslo a káfe a išlo sa poraď preč. Krajina tu bola pekná, mnoho farmí, bolo vidieť po stanicách dosť ľudí, len keď sme nemali čas sa baviť¹⁴¹.

24.6. ráno pršalo, potom sa skoro vyjasnilo, išli sme peknu krajinu, na husto bolo vydet domi, pri každom dome je vydet hospodárske stroje. Snídanie marmelada, maslo a káfe. Na stanici stojíme málo, asi 5 minút, vidieť pekné stavenie domky, k obedu maslo, syr a káfe, večera guláš, maslo a káfe. V 12 hod v noci sme došli do mesta „Winnipeg“¹⁴², asi 1 hodinu sme stáli.

25.6. ráno stávame, začínajú malé kopce a jazerá, cez celý deň sa vezeme medzi kopci, obed bol slabý, večer sme ani nejedli, lebo sme mali strach, že budeme od nej nemocní, večer začína rovina, celý deň pomaly pršalo.

26.6. v sobotu ráno stávame, je jasno, snídanie bola fizula na husto, maslo a káfe, kraj je dosť rovný, je lesnatý a vydet malé jazerá. Obed marmelada, maslo a káfe, zem je málo obydlená.

27.6. v nedeľu ráno stávame skoro pretože sa už musíme pakovať, okolo obeda sme vyšli z vagónu, išli sme asi na dva kilometre do lagru „Valkastir“¹⁴³, je to jedna veľká pažiť¹⁴⁴, kde sa môže zložiť pár tisíc vojakov pod palatky¹⁴⁵, tu sme si postavili palatky a prebývali v nich asi 28 dní, neďaleko je mesto „Quebec“¹⁴⁶.

28.6. na druhý deň ráno sme robily ako mravci, jaždý okolo svojej palatky sme to chceli mať vyparadené, po obede bola paráda¹⁴⁷, prišiel k nám anglický generál.

¹³⁴ Vancouver, frankofónne kanadské mesto na východe krajiny.

¹³⁵ Keďže.

¹³⁶ V obchodoch.

¹³⁷ Vancouver.

¹³⁸ Neustále.

¹³⁹ Dnes mesto v kanadskej provincii Alberta.

¹⁴⁰ Žold.

¹⁴¹ Na zábavu.

¹⁴² Winnipeg je najväčšie mesto v kanadskej provincii Manitoba.

¹⁴³ Správne Valkartier.

¹⁴⁴ Trávnatá plocha.

¹⁴⁵ Stany.

¹⁴⁶ Mesto frankofónnej provincie v Kanade.

¹⁴⁷ Prehliadka.

29.6. ráno stávame, bolo pekné počasí, tak sme sa vybraly na rieku prát prádlo a obšívaj, kerý mal čo.

30.6. bola do obeda veľká búrka, po obede pršalo.

1.7. to jest ve štvrtok je v Kanade národný sviatok, tak zas len paráda, bol pekný den, to sa nám lubilo, večer sa dalo pršať a pršalo tri dni.

5.7. večer sme slavyly památku M. Jána Husa nedaleko tábora na jednej pažici¹⁴⁸ bola naložená hranica ohna, mi sme tam večer išly všetci oslavovať, večer bol pekný, od každého pluku bol jeden rečník, spomínal na staré doby a časi.

7.7. ve stredu bola veselost, bol lenunk, a to má každý vojak rád, strelec dostal 3 dolare 87 centimu, celý den prší.

8.7. je pekné počasie, byly zas doplatky strelec 7 doláru 33 centimu. Na obed odchádzal z tábora „Valkastir“¹⁴⁹ uderný prapor a šest rot od sedmého pluku na prístav, nasedly na lod „Carica“¹⁵⁰.

13.7. sme dostaly lenunk¹⁵¹, strelec 3 doláre 85 centimu.

14.7. po obede odchádzal z tábora posledok¹⁵² 7.pluku a nejaká časť 8.pluku na lodi „Belgia“¹⁵³.

15.7. na obed odchádzal posledok 8.pluku na lodi „Valencia“¹⁵⁴.

17.7. večer sme dostaly lenunk¹⁵⁵ strelec 4 doláre, 78 centimu.

18.7. ráno sme skoro stávaly, hned sa vyšlo z tábora „Valkastir“¹⁵⁶, okolo 8 hod sme sedaly do vagonu, z nášeho transportu išel jeden pluk.

19.7. ráno sme byly na stanici „Mongeton“, je to dost veľké mesto. Večer sme prišly na veľké mesto menem „Truro“, okolo pul noci sme došly do prístavu „Halifaksu“¹⁵⁷ a pred obedem sme sa nalodily na lod „Minekahda“¹⁵⁸.

20.7. pred večerom o 6 hod sme opušťaly „Kanadu“ a vyšle sme z prístavu „Halifaksu“, bolo zamračené, trocha poprchalo. Na našej lodi sme sa vezly 9.pluk, 1 jizdny¹⁵⁹, baterka¹⁶⁰ od 3.devízie¹⁶¹, celkem nás bolo na lodi 3 a pul tisíc. Hned jak sme sa pohly z prístavu, už to začínalo s náma húpat, počasie špatné.

21.7. v stredu sa trocha vyjasnilo, v noci sme prešly nejaký ostrov, jídlo by ešte ušlo, hlavne sa nám jednalo o miesto na spaní, teho sme maly opravdu málo, sme spávaly jak malé

¹⁴⁸ Na voľnom priestranstve.

¹⁴⁹ Správne tábor Walcartier.

¹⁵⁰ Carica – pôvodne ruská loď, ktorú držali Angličania v zálohe za nezaplatené dlhy.

¹⁵¹ Žold.

¹⁵² Zvyšok.

¹⁵³ Belgic. Bez veliteľstva 8. pluku, III/8. a plukovnej hudby

¹⁵⁴ III. prapor 8. pluku, veliteľstvo pluku a plukovná hudba.

¹⁵⁵ Žold.

¹⁵⁶ Valkartier.

¹⁵⁷ Halifax.

¹⁵⁸ Minnekahda.

¹⁵⁹ Jazdecký.

¹⁶⁰ Batéria.

¹⁶¹ Preklep – má byť divízie.

deti, každý si zavesil na dva háky plachtu a do rána sa mohel hynčovať¹⁶² jak malé decko, až ho to omrzí, počasie je dost pekné.

22.7. ve štvrtok stávame, je dost pekne, jasno, len chvíľami prejdú nejaké kúsky mračna po obloze. Už z nás mnoho nemocných na morskú nemoc, po obede je hmla, potom koncert, večer kino, k večeru sa málo zamračilo.

23.7. hneď z rána je pekné počasie, slnko svieti, neďaleko sme stretli dve lode, po obede koncert na palube, večer kino, v noci bolo vidieť nejakú loď, počasie je pekné.

24.7. ráno stávam, sem nejaký smutný, neni mi nejaké dobre, okolo desiatej sem už veselý. Neskur¹⁶³ sme stretli lodky plachtárky, išly blízko nás, mi sme si myslely, že ich tí vlny zakriju. Strava nestojí za moc, snídani kaša, aj to ani žaden nejedel, každý strávi svoj čas na palube, lebo je pekný čas¹⁶⁴. Obed tiež nestojí za mnoho, po obede mám službu, je dobre, že je pekné počasie, lebo v lodi je špatný vzduch, tak môžeme byť na palube, po večery koncert a kino, počasie pekné.

25.7. zamračené, hneď ráno je chladno, takže musíme byť viac v kajutách než vonku, snídany chlieb, maslo a káva, po obede je pekne, tak všetko ide na palubu až do večera, po večery koncert a kino, stretli sme dve veľké lode, počasie večer mizerné, zamračené a veter.

26.7. voda je dost tichá, zato spodný prúd to vlní tak, že to s nama hupe, snídany jak običajne, stretli sme jednu veľkú loď, obed sa minul, po obede na palubu, ale bolo zima, tak sa každý tahal do nutra lebo sa mu nechcelo byť vonku, večera nebola výborná, ale musíme vydržať, keď neni lepší, počasie špatné.

27.7. ráno sme stávaly a dochádzaly k mnoho lodám rybárskym, snídany jako običajne, po obede sme na palube, už bolo vidieť preletovať vodných vtáku, tak sme mislely, že sme už neni ďaleko od roviny, aj jeden maják bolo vydet, neďaleko bolo vydet skalnaté brehy, na ľavej strane je vydet kopce a mnoho svetel, bol to nejaký pruplav alebo kanál.

28.7. hneď ráno je zamračené, ale za to je dost teplo, sme stále na palube, čakámu¹⁶⁵ tu chvíľu, kedy zastavíme, už sme všetci veselejší, lebo lode chodá¹⁶⁶ sem a tam, tak sa máme na čo dývať, po obede sa spustila veľká hmla, takže nebolo ďaleko vydet. Okolo 4 hod sa kopce stratily a nastalo šíre more, počasie je špatné hmla a prší.

29.7. ráno je zamračené, snídany jako običajne, každú chvíľku je vidieť kopce, po obede sme sa blížili k prístavu, o 4 hod sme ostaly stát na šírej vode, pretože nebolo v prístave miesto. Prístavné mesto, kde sme sa vylodyly, sa menuje „Cuxshafen“¹⁶⁷, pekné mesto, vysoké domy a čistota, okolo prístavu všetko zelené a pekná rovina. Večer o 5 hod prišla loď „Valencia“ ktorú sme na šírem mori predešly.

Celá naša cesta z Halifaksu¹⁶⁸ do Cuxshafenu je dlhá 3092 míl, celkom sme jely 207 hodín a 10 minút, za hodinu sme ušli 14,9 uzlu¹⁶⁹.

¹⁶² Hojdať.

¹⁶³ Neskôr.

¹⁶⁴ Pekné počasie.

¹⁶⁵ Čakáme.

¹⁶⁶ Premávajú.

¹⁶⁷ Cuxhaven, prístavné mesto v Dolnom Sasku (Nemecko).

¹⁶⁸ Halifaxu.

¹⁶⁹ 1 námorný uzol = rýchlosť jednej námornej míle za hodinu.

30.7. ráno sa skoro vylodil 8. pluk¹⁷⁰, na obed pritáhla naša loď do prístavu. Celý den sme mali pohon, počasie je smutné, po obede odešli vlakom 1. jízdy¹⁷¹, technickú¹⁷² a baterky¹⁷³, naše kufre sa tiež už vykladali, po večeri sme dostali podárky čokolád, tabak velvet a cigareti, mimo toho každý dostal stravu na tri dni.

31.7. ráno sme skoro stávaly, hneď bolo snídany o 10 hod bol obed, vylodily sme sa, neďaleko bola stanica a hneď do vagonu, o 12 hod sme vyšli s vlaken z Cuxshafenu¹⁷⁴, o 1 hod sme boli na stanici „Gadenburg“¹⁷⁵, o 2 hod na stanici „Stade“. Dokola je pekná krajina, potom sme došli do stanice „Harburg“¹⁷⁶, tu je mnoho ovocných stromu, mesto pozostáva väčšinu z fabrík, pekné vysoké domy, okolo 7 hod sme došli do stanice „Uelzen“¹⁷⁷ veľká stanica, tu nás vyšibovali do jedného šturca¹⁷⁸ a stáli sme tu celú noc, pred obedom nás vytáhli na stanicu.

1.8. sme vyšli ze stanice „Uelzen“ a od hlavnej dráhy sme sa obrátili na pravo, a je tu pekné pole a úrodné. O 2 hod sme došli na stanicu „Bergen“¹⁷⁹, o 3 hod na stanici „Salzvedel“¹⁸⁰, väčšia stanica, dokola pekná rovina, miestami sú kúsky lesa, dost je to obydlené, tu je vydet v križoch obilí. O 4 hod sme došli na stanici „Schönfeld“ a tu nás zas zanechali do rána, prechádzali sme menšie stanice. Ráno sme prišli do stanice „Magdeburg“, pekná a stanica a veľké mesto, o 11 hod sme vyšli z Magdeburgu, tu sú ešte hrubé¹⁸¹ stanice „Stassfurt“ a „Leopoldhall“, dokola mnoho fabrík, pekná rovina, neďaleko stanice „Güsten“. O 3 hod už začínali malé kopce a lesi. O 4 hod sme došli na stanicu „Mansfeld“, mnoho fabrík, je tu pekná rovina, uroda pekná, o pul pátej sme boli na stanici „Reistedt“ neďaleko je dlhý tunel. O 5 hod sme boli na stanici „Sangerhausen“, mnoho fabrík, uroda pekná, došli sme na dost veľkú stanicu „Artern“, o pol desátej večer sme došli na hrubú stanicu „Erfurt“, je to veľké mesto, mnoho fabrík, 20 minút sme stáli a išli däl.

3.8. ráno sme stávaly, bolo videt kopce a lesi, o 6 tej hod sme boli na stanici „Ludvigstadt“, okolo 7 hod. sme boli na stanici „Rotenkirchen“, hrubá stanica, kopce sú už menšie, neďaleko je stanica „Štokheim“¹⁸², tu začínala žatva, na poli bolo videt len samé ženy kosit, aj na všetkých poľných prácach. O pul devätej sme boli na stanici „Kronach“¹⁸³, pekné mestečko, mnoho fabrík, je tu veľký hrad, pekné lesi, medzi nima rieka. Kolem 10 hod sme prišli na stanicu „Lichtenfeld“, o 11 hod na stanicu „Bamberg“, dost veľké mesto, mnoho fabrík, dookola pekná rovina, úroda pekná. O 12 hod sme došli na stanicu „Forchheim“¹⁸⁴, do okola fabriky, malé lesi, o 1. hod na stanici „Erlangen“¹⁸⁵, neďaleko dlhý tunel, mnoho fabrík, o pul druhej sme došli do stanice „Furt“¹⁸⁶, hrubé mesto, mnoho fabrík, tí sa tahajú až po mesto. O 2 hod po obede sme prišli do stanice „Nürnberg“, hrubé mesto, mnoho fabrík, mesto je moc staré, dokola je pekná rovina, neďaleko je stanica „Ottonsoos“¹⁸⁷, tu sa rodí mnoho

¹⁷⁰ Transport zabezpečovala loď Dollar.

¹⁷¹ 1. jazdecký pluk.

¹⁷² 2. technická rota.

¹⁷³ Batérie.

¹⁷⁴ Cuxhaven.

¹⁷⁵ Badenburg.

¹⁷⁶ Hamburg – Harburg, mesto v severnom Nemecku.

¹⁷⁷ Nemecké mesto v Dolnom Sasku.

¹⁷⁸ Záradlo, resp. na jednu kopu, hromadu.

¹⁷⁹ Mesto Bergen.

¹⁸⁰ Salzvedel – nemecké mesto v Sasku-Anhaltsku

¹⁸¹ Dôležité stanice.

¹⁸² Stockheim.

¹⁸³ Mesto v Bavorsku.

¹⁸⁴ Okresné mesto v severnom Bavorsku.

¹⁸⁵ Mesto v Bavorsku.

¹⁸⁶ Nemecké mesto Fürth, neďaleko Norinbergu.

¹⁸⁷ Ottonsoos

chmelu, je viac lesú a kopcú. O pul 6 hod večer sme prišli do stanice „Neukirchen“¹⁸⁸, neďaleko je hrad na vysokom kopci, jedeme medzi kopci a lesem, tu je stanica „Rosenberg“¹⁸⁹, hrubá železná fabrika, málo roviny. O 7 hod sme prišli do stanice „Amberg“¹⁹⁰, tu je už viac lesu, o pul devatej sme boli na stanici „Sveindorf“, neďaleko hrubá rieka, dokola malé kopce.

4.8. po pul noci sme došli na hranice, o pul štvrtej sme došli na stanicu „Domažlice“, pred obedom sme prišli do stanice „Plzeň“, večer okolo 9 hod sme vyšli.

5.8. ráno o pul osmej sme došli do „Mostu“ a šli sme do kasárny za mestom, strava nebola moc dobrá, tu sme sa bavyli asi týden a pomaly každý den nejaký išiel domu.

11.8. ráno o 6 hod. sme vyšli zo stanice „Most“, o pul 12tej hod. sme prišli do stanice „Praha Wilsonovo nádraží“, tu sme sa nebavyli¹⁹¹ dlho, okolo 4 tej hod. sme boli na stanici „Kolín“, za nejakú chvíľu na stanici „Pardubice“, o 9 hod. večer na stanici „Česká Trebová“. O pul jednej v noci sme došli do stanice „Brno“, o 7 hod ráno sme vyšli.

12.8. pred obedom sme prišli do „Bratislavy“ a tu sme sa rozešli každý na druhu stranu do svojho domova. Ja sem prišiel domu po obede o 2 hodinách, teda 12.8.1920 do Pezinka. Potom sem sa nejaký čas motal doma, až ma to omrzelo a sem išiel do Bratislavy skrz nejakú službu.

1.10.1920 sem sa dostal do železničnej stanice „Modra-Šenkvice“ k zácviu za výhybkára.

22.3.1921 sem začal robyť samostatnú službu vyhybkára v železničnej stanici „Modra-Šenkvice“.

Edične spracovala Mária Stanová

¹⁸⁸ Nachádza sa v Nemecku, Hesensku, na brehu rieky Rýn.

¹⁸⁹ Sulzbach-Rosenberg, nemecké mesto v Bavorsku.

¹⁹⁰ Nemecké mesto v Bavorsku.

¹⁹¹ Nezdržali.